

Boekbesprekingen

M. Tulibacka, *Product Liability Law in Transition – A Central European Perspective*, Ashgate 2009, 337 p.

Magdalena Tulibacka, juriste van Poolse origine en werkzaam aan de universiteit van Oxford, schreef dit uitgebreide boek over de ontwikkeling van het productaansprakelijkheidsrecht in Polen, Tsjechië en Hongarije. Het boek bestaat uit twee grote delen; het eerste geeft een inleiding in de rechtssystemen van de drie landen en de ontwikkeling naar het ‘kapitalistisch’ systeem van productaansprakelijkheid in het algemeen. Het tweede deel gaat dieper in op contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid en de implementatie van de Europese productaansprakelijkheidsrichtlijn. Het boek sluit af met een teleurstellend korte ‘conclusions and prognosis’. Omdat alle delen met een introductie beginnen en met een conclusie eindigen, oogt het boek niettemin geordend. De onderzochte rechtsstelsels wijken qua juridische benadering overigens niet sterk af van de in West-Europese landen gangbare benaderingen: ook in de centraal-Europese jurisdicties is sprake geweest van de verschuiving van schuld naar risico (‘gebrek’ van het product) en van contractuele naar buitencontractuele aansprakelijkheid. Sterke punten van het boek zijn dat de niet-ingewijde lezer bij de hand wordt genomen, hij de relevante wetsartikelen in vertaling voorgeschoteld krijgt en zo op eenvoudige wijze wegwijs wordt gemaakt in de elementen van productaansprakelijkheid. Voor rechtsvergelijkers is dit boek een relevante bron omdat er weinig Engelstalige handboeken over aansprakelijkheidsrecht in de onderzochte landen zijn. Minder sterk is dat het boek voor mijn gevoel nogal aan de oppervlakte blijft en relatief weinig reflectie op het onderwerp toont. Het inventariseert weliswaar overeenkomsten en verschillen maar biedt geen bredere beschouwingen over de plaats en functie van productaansprakelijkheidsrecht in het consumentenrecht.

Jaap van Ginneken, *Gek met geld – over financiële psychologie*, Amsterdam: Business Contact 2010, 222 p.

Van Ginneken is psycholoog en schrijver van populair-wetenschappelijke boeken. *Gek met geld* is zijn meest recente boekje, dat gebaseerd is op tal van wetenschappelijke publicaties (van anderen) die veelal onder de noemer van *behavioral (law and) economics* geschaard kunnen worden (bijvoorbeeld: *Animal Spirits* (Akerlof & Shiller 2009) en *Nudge* (Thaler & Sunstein 2008)). Het boekje van Van Ginneken is aardig om hier te noemen, hoewel het niet juridisch van aard is. Het wijst op allerlei cognitieve valkuilen waar consumenten in kunnen stappen bij het nemen van financiële beslissingen – zoals de valkuil van ‘mental accounting’ die maakt dat een consument al snel geneigd is om tegelijk te sparen tegen 2% rente én rood te staan tegen 14% rente terwijl het wellicht rationeler want goedkoper is om het spaarsaldo te gebruiken

om de roodstand weg te nemen. Aan de orde komen kwesties als: waarom mensen zich tegen de verkeerde risico’s verzekeren, wat de aantrekkingskracht van het woord ‘gratis’ is, hoe bij veilingen de prijs enorm de pan uit kan rijzen, maar ook hoe cynisch marketeers om kunnen gaan met die individuele bebeheden.

J.K. MacLeod, *Consumer Sales Law*, 2e druk, Routledge-Cavendish 2007, 1067 p.

Toen John MacLeod (University of Liverpool) in 2004 met pensioen ging, had hij – zo schrijft hij – eindelijk tijd om het onderwerp tot op de bodem uit te zoeken. En dat heeft inderdaad geresulteerd in een encyclopedisch boekwerk over het Engelse recht inzake consumentenkoop. De eerste editie uit 2002 is op belangrijke punten herschreven vanwege de sindsdien verder voortgeschreden Europeesrechtelijke herkomst van Engels consumentenrecht. Recente wetgeving als de *Unfair Commercial Practices Directive 2005* en *Consumer Credit Act 2006* werd verwerkt.

De titel van het boek doet overigens de inhoud tekort want er wordt veel meer behandeld dan alleen het kooprecht. Aan de orde komen onder meer de aard van de koopovereenkomst in het algemeen, marketing, contractsluiting, de kernverplichtingen van partijen, productaansprakelijkheid, overdracht. Maar er is ook veel aandacht voor betalingsmodaliteiten, zekerheden, terugvordering van het verkochte object en de complicaties van driepartijenverhoudingen bij kredietverlening door een derde. Ook het Engelse systeem van consumentenbescherming (met onder meer aandacht voor toezichhouders, strafrechtelijke handhaving, de regulering van consumentenkrediet) wordt uitgebreid geanalyseerd. Daarmee biedt dit handboek aan rechtsvergelijkers een diepgaande descriptieve behandeling van het onderwerp.

J. Meeusen, G. Straetmans & A.M. Van den Bossche (red.), *Het EG-consumentenacquis: nu en straks*, Antwerpen: Intersentia 2009, 156 p.

Dit is een bundeling van vier voordrachten gehouden in 2009 aan de Antwerpse rechtenfaculteit. De gekozen thematiek en timing vertonen raakvlakken met het project ‘Het voorstel voor een Europese richtlijn consumentenrechten – Een Nederlands perspectief’ van Hesselink en Loos.¹ De eerste algemene bijdrage aan de bundel is van Straetmans (hoogleraar Antwerpen). Hij schrijft over ‘Het Europese consumentenacquis: genese en toekomstblik’. Straetmans geeft een historisch overzicht van de grondslagen van het Europese consumentenbeleid en de interactie tussen Commissie en Hof die daarbij van belang was. Hij belandt dan uiteraard bij het Groenboek herziening consumentenacquis uit 2007 (COM (2006)744 def.) en de toenemende focus op volledige harmonisatie. Terrecht spreekt Straetmans over een keerpunt in consumentenbeleid dat in wetenschappelijke kringen niet enthous

1. M.W. Hesselink & M.B.M. Loos (red.), *Het voorstel voor een Europese richtlijn consumentenrechten – Een Nederlands perspectief*, Den Haag: BJU 2009.

siast ontvangen is.² Straetmans zelf lijkt milder voor de Europese Commissie te zijn; hij wijst erop dat volledige harmonisatie vanuit oogpunt van totstandkoming van de interne markt nodig kan zijn (p. 34) en dat men zich moet hoeden voor lidstatelijk protectionisme (p. 36).

De bijdrage van Verhoeven (DG Markt) 'Consument en interne markt – beschouwingen bij het voorstel van richtlijn betreffende consumentenrechten' is, zoals valt te verwachten, goeddeels een synopsis van het officiële standpunt van de Commissie, dat ik bekend veronderstel bij de lezer.

Swennen (emeritus Antwerpen) behandelt onder de titel 'Het voorstel van richtlijn consumentenrechten en de regeling van oneerlijke bedingen in overeenkomsten' de overeenkomsten en verschillen tussen Richtlijn 93/13 inzake oneerlijke bedingen en het ontwerp Richtlijn consumentenrechten. Vervolgens gaat hij kort in op de situatie in België, waar de Wet Handelspraktijken uit 1991 door een Wet Marktpraktijken is vervangen (o.a. naar aanleiding van HvJ 23 april 2009, nr. C-261/07 en C-299/07 (*VTB-VAB/Total*)).³ In het laatste deel van zijn bijdrage bespreekt Swennen gedetailleerd de verschillen tussen Richtlijn 93/13 en het ontwerp Richtlijn consumentenrechten. Die verschillen zijn qua bewoordingen niet heel groot, maar wel qua karakter (van minimum- naar volledige harmonisatie).

Hondius (hoogleraar Utrecht) schrijft onder de titel 'De toekomst van het consumentenacquis in het licht van het voorstel voor een richtlijn consumentenrechten en het ontwerp gemeenschappelijk referentiekader'. Voordat hij zijn ideeën over de toekomst uiteenzet, schetst ook Hondius een historische ontwikkelingslijn. Hij komt vervolgens onder meer tot het standpunt dat volledige harmonisatie zo slecht nog niet hoeft te zijn (p. 113) omdat het kort gezegd de 'kosten' omlaag brengt voor consumenten en consumentenorganisaties om kennis te vergaren over het recht. Maar, zo voegt Hondius ook toe, het beschermingsniveau van geharmoniseerd recht moet wel wat voorstellen (p. 114). Als het beschermingsniveau omhoog gebracht zou worden en bepaalde onderdelen van volledige harmonisatie uitgesloten zouden worden, kan Hondius zich voor het overige wel vinden in volledige harmonisatie (p. 140-141). In het laatste deel van zijn bijdrage gaat Hondius in op het DCFR, en daarbij constateert hij dat de Commissie ten onrechte geen enkel dwarsverband tussen het voorstel voor de richtlijn en het DCFR heeft gelegd.

M.L. Hendrikse & J.G.J. Rinkes (red.),
Consument en verzekering (Amsterdam Centre
for Insurance Studies-serie deel 2), Zutphen:
Uitgeverij Paris 2010, 136 p.

Deze bundel bevat een aantal van de voordrachten die werden gehouden op het door ACIS (UvA Amsterdam Centre for Insurance Studies) georganiseerde symposium 'Consument en verzekering'. Het boekje is nogal divers qua inhoud; een inleidend of concluderend hoofdstuk

waarin de lijnen bij elkaar getrokken worden, ontbreekt helaas.

Rinkes opent met een opstel over het begrip 'consument' in het verzekeringsrecht. Hij staat stil bij allerlei aspecten van consumentenrecht en consumentenverzekeringen om af te sluiten met een uitgebreid overzicht van het begrip 'consument' zoals de Hoge Raad dat gebruikt.

Hendrikse schrijft over uitleg van verzekeringsvoorwaarden. Hij onderscheidt twee fasen: fase 1, is het beding duidelijk, onduidelijk of onbegrijpelijk?; fase 2 valt uiteen in *onduidelijkheid* en *onbegrijpelijkheid* in b2b- en b2c-contracten. Hendrikse stelt bij de eerste fase voorop dat als een uitlegeschil rijst, allereerst bekeken moet worden of de bewoordingen duidelijk zijn dan wel voor meerdere uitleg vatbaar. Of woorden duidelijk en begrijpelijk zijn, wordt door uitleg vastgesteld, aldus Hendrikse (p. 54). Ik voelde mij als lezer bij die insteek enigszins op het verkeerde been gezet, want het gaat er bij uitleg niet om of bewoordingen duidelijk zijn of niet maar welke betekenis beide partijen daaraan mochten geven: ook duidelijke woorden moeten in hun context begrepen worden en niet alleen taalkundig ontleed. Hendrikse laat vervolgens tal van uitspraken de revue passeren over uitleg van verzekeringsvoorwaarden, hij bespreekt de zogenoemde 'CAO-norm' en vervolgt voor wat betreft consumentenverzekeringen met bespreking van de 'contra proferentem'-regel en het 'duidelijkheidsgebod' in art. 6:238 lid 2 BW.

De lezenswaardige bijdrage van Hellegers onderzoekt de geschilbeslechtingsfunctie van het Klachteninstituut Financiële Dienstverlening (Kifid). Hij gaat niet in op de rol van de Ombudsman en de Tuchtraad Financiële Dienstverlening van het Verbond van Verzekeraars maar concentreert zich op de individuele rechtsgang van de consument voor de geschillencommissie en commissie van beroep. Hellegers behandelt daarbij tal van juridische problemen – variërend van competentie tot rechtsgang en de verhouding tot de (uitvoerings)regels op grond van de Wft.

Kalkman analyseert de historische ontwikkeling van de regulering van informatieverstrekking aan consumenten bij beleggingsverzekeringen. Zijn overzicht laat zien dat regelgevers, toezichthouders en het Verbond van Verzekeraars deze financiële producten – en dan met name de informatieverstrekking – in de afgelopen vijftien jaar in toenemende mate zijn gaan reguleren. Aardig is ook de discussie over de vraag of een beleggingsverzekering wat betreft het beleggingsgedeelte wel een verzekeringsovereenkomst oplevert of juist een overeenkomst van opdracht. Kalkman oordeelt dat sprake is van een levensverzekering. Ten slotte komt Kalkman tot de conclusie dat producten uit het verleden niet beoordeeld mogen worden met de bril van nu: het inzicht en de regels van nu mogen niet worden toegepast op oude situaties, aldus Kalkman met verwijzing naar uitspraken van de (oude) Raad van Toezicht en de Ombudsman. Wat Kalkman daarbij niet bespreekt is dat de maatschappelijke betamelijkheid als

2. In dit tijdschrift bijv. M.B.M. Loos, 'Herziening van het consumentenrecht: een teleurstellend richtlijnvoorstel', *TvC* 2008, p. 173 e.v.; E. Terry, 'Afbakeningsproblemen en maximumharmonisatie: een pingpongspel met weinig rechtszekerheid of nog een reden om omzichtig om te springen met maximumharmonisatie', *TvC* 2009, p. 169 e.v.

3. Daarover ook Terry, t.a.p.

bron van ongeschreven zorgplicht ook ten tijde van het uitgeven van die 'oude' producten gewogen moet worden. Van Rijckevorsel, hoogleraar toegepaste verzekeringsstatistiek, schrijft ten slotte over reputatie van verzekeraars, hoe die te meten en welke factoren deze reputatie beïnvloeden.

Prof. mr. W.H. van Boom